

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

**WIZARA YA AFYA, MAENDELEO YA JAMII, JINSIA,
WAZEE NA WATOTO**

**MUHTASARI WA HOTUBA YA WAZIRI WA AFYA,
MAENDELEO YA JAMII, JINSIA, WAZEE NA WATOTO,
MHE. UMMY A. MWALIMU (MB) KUHUSU MAKADIRIO YA
MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA 2020/21**

APRILI, 2020

**MUHTASARI WA HOTUBA YA WAZIRI WA AFYA,
MAENDELEO YA JAMII, JINSIA, WAZEE NA WATOTO,
MHE. UMMY A. MWALIMU (MB) KUHUSU MAKADIRIO YA
MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA 2020/21**

A. UTANGULIZI

- 1. Mheshimiwa Spika,** kufuatia taarifa iliyowasilishwa na Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Huduma na Maendeleo ya Jamii ndani ya Bunge lako Tukufu, ambayo imechambua Bajeti ya Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto, ninaomba kutoa hoja kwamba sasa Bunge lako likubali kupokea na kujadili Taarifa ya Utekelezaji wa Kazi za Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto kwa mwaka 2019/20 na Vipaumbele vya Wizara kwa mwaka 2020/21. Aidha, ninaliomba Bunge lako Tukufu likubali kupitisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Kawaida pamoja na Miradi ya Maendeleo ya Wizara kwa mwaka 2020/21. Vilevile, Hotuba hii imeainisha mafanikio yaliyopatikana katika kipindi cha miaka mitano (5) ya Serikali ya Awamu ya Tano inayoongozwa na **Mheshimiwa Dkt. John Joseph Pombe Magufuli,** Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.
- 2. Mheshimiwa Spika,** awali ya yote napenda kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kuniwezesha kusimama mbele ya Bunge lako Tukufu na kuwasilisha hotuba yangu siku ya leo. Aidha, ninapenda kutumia fursa hii kwa heshima na unyenyekevu mkubwa kumshukuru kwa dhati **Mheshimiwa Dkt. John Pombe Joseph Magufuli,** Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa uongozi wake imara na pia kwa dhamira yake, maono yake na uthubutu wake ambao umekuwa dira sahihi katika utendaji wangu na katika kuimarisha utoaji wa huduma bora za Afya, Ustawi na Maendeleo ya Jamii nchini. Ni dhahiri kuwa katika kipindi cha uongozi wake Watanzania wameshuhudia mageuzi makubwa katika utoaji wa huduma za afya nchini ikiwemo ujenzi na uboreshaji wa miundombinu ya afya katika halmashauri na mikoa yote nchini, kuimarisha upatikanaji wa dawa, vifaa, vifaa tiba na huduma za matibabu ya kibingwa na ubingwa bobezi katika hospitali za rufaa za mikoa, kanda na za ngazi ya Taifa.

- 3. Mheshimiwa Spika,** ninapenda kutoa shukrani za dhati kwa **Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan,** Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuwa mstari wa mbele katika jitihada za kuboresha huduma za afya hususan zinazohusu Afya ya Uzazi, Mama na Mtoto, Lishe, mapambano dhidi ya Kifua Kikuu sambamba na kuhimiza usawa wa jinsia na uwezesaji wa wanawake na kuzingatia haki za mtoto katika jamii yetu.
- 4. Mheshimiwa Spika,** nitumie fursa hii pia kumshukuru **Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb),** Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa uongozi wake mahiri uliowezesha kuleta tija na ufanisi katika utendaji na kuimarisha huduma zinazotolewa katika Sekta ya Afya, Ustawi na Maendeleo ya Jamii. Aidha, ninampongeza kwa hotuba yake aliyowasilisha kwenye Bunge lako Tukufu tarehe 1 Aprili 2020 ambayo imetoa mwelekeo wa majukumu yatakayotekelezwa na Serikali katika mwaka 2020/21.
- 5. Mheshimiwa Spika,** ninapenda kukupongeza wewe binafsi kwa kuendelea kutekeleza majukumu yako kwa ufanisi mkubwa katika kuliongoza Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Aidha, ninampongeza Naibu Spika **Mheshimiwa Dkt. Tulia Ackson (Mb)** katika utekelezaji wa majukumu yake. Vilevile, nitumie fursa hii kuwapongeza Wenyeviti wa Bunge kwa kusimamia vyema mijadala ndani ya Bunge.
- 6. Mheshimiwa Spika,** kipekee ninapenda kuishukuru Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Huduma na Maendeleo ya Jamii, chini ya Mwenyekiti wake **Mheshimiwa Peter Serukamba (Mb),** na Makamu wake, **Mheshimiwa Juma Nkamia (Mb)** kwa ushauri na maelekezo waliyoyatoa wakati wa maandalizi ya Bajeti hii. Aidha, napenda kutoa pongezi kwa **Mheshimiwa Innocent Lugha Bashungwa (Mb), Mheshimiwa George Boniface Simbachawene (Mb),** na **Mheshimiwa Mussa Azzan Zungu (Mb)** kwa kuteuliwa kuwa Mawaziri. Vilevile, nampongeza **Mheshimiwa Hussein Mohammed Bashe (Mb)** kwa kuteuliwa kuwa Naibu Waziri. Ninawaahidi kuwapa ushirikiano ili tuendeleo kuwatumikia wananchi kwa pamoja. Pia, nitumie fursa hii kuwakaribisha na kuwapongeza **Prof. Mabula Daudi Mchembe** kwa kuteuliwa kuwa Katibu Mkuu wa Idara Kuu ya Afya na **Prof. Abel Makubi** kwa kuteuliwa kuwa Mganga Mkuu

wa Serikali. Pamoja na pongezi hizo, napenda kuwahikikishia kuwa mimi pamoja na watumishi wote wa Wizara tunaahidi kuwapatia ushirikiano katika kutekeleza majukumu yao ili kwa pamoja tushiriki katika kuboresha upatikanaji wa huduma za afya nchini.

7. Mheshimiwa Spika, naomba kutoa pole kwako, Bunge lako Tukufu, kwa familia na wananchi wa jimbo la Newala Vijijini kwa kifo cha **Mheshimiwa Rashid Ajali Akbar** aliyefariki Januari 2020. Aidha, natoa pole kwako, familia na waumini wa Kanisa la Mlima wa Moto kwa kifo cha **Mheshimiwa Mchungaji Dkt. Getrude Pangalile Rwakatare** aliyefariki tarehe 20 Aprili, 2020. Vilevile, natoa pole kwa watanzania wote, waliopoteza ndugu, jamaa na marafiki zao kutokana na sababu mbalimbali ikiwa ni pamoja na magonjwa, ajali, majanga pamoja na wahanga wa vitendo vya ukatili na unyanyasaji wa kijinsia hususan watoto na maeneo mengine. Napenda kutumia fursa hii kutoa pole kwa wagonjwa na majeruhi wa ajali waliopo hospitalini na majumbani. Namuomba Mwenyezi Mungu awaponye haraka ili waweze kuendelea na ujenzi wa Taifa.

8. Mheshimiwa Spika, baada ya kutoa maelezo ya awali, ninapenda sasa kutoa maelezo kuhusu utekelezaji wa majukumu ya Wizara kwa mwaka 2019/20, Mpango na makadirio ya mapato na matumizi pamoja na maombi ya fedha ya kutekeleza vipaumbele vya Wizara kwa mwaka 2020/21.

B. MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI KWA MWAKA 2019/20 FUNGU 52 NA FUNGU 53

9. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza majukumu yake, Wizara imeendelea kuzingatia Sera, Mipango Mikakati pamoja na makubaliano ya Kitaifa na Kimataifa yenye lengo la kuimarisha utoaji wa huduma za afya nchini, maendeleo ya wanawake na jinsia. Haki, ulinzi na ustawi wa watoto na wazee.

10. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza majukumu yake, Wizara imeendelea kuzingatia Sera, Mipango Mikakati pamoja na makubaliano ya Kitaifa na Kimataifa yenye lengo la kuimarisha utoaji wa huduma za afya nchini, maendeleo ya wanawake na jinsia. Haki, ulinzi na ustawi wa watoto na wazee

11. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2019/20, Wizara yangu ilipanga kutekeleza afua mbalimbali zenye lengo la kuboresha utoaji huduma za Afya, Ustawi na Maendeleo ya Jamii kama nilivyoainisha katika **ukurasa wa 7 hadi 10** wa Hotuba yangu.

Mapato na Matumizi ya Fedha Fungu 52 (Idara Kuu ya Afya)

12. Mheshimiwa Spika, Wizara kupitia Fungu 52 (Afya) inalo jukumu la kusimamia upatikanaji na utoaji wa huduma za Afya nchini. Wizara hukusanya mapato kutokana na huduma za Tiba zitolewazo na Hospitali zilizo chini yake, tozo za huduma katika Taasisi mbalimbali, Ada za Vyuo na Uuzaji wa Zabuni.

13. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2019/20 Wizara na Taasisi zilizo chini yake ilikadiria kukusanya kiasi cha **shilingi 368,536,195,026** ambapo kati ya fedha hizo, **shilingi 21,354,361,184** zilitarajiwa kukusanywa kutoka vyanzo vya ndani katika Makao Makuu ya Wizara na **shilingi 54,567,570,602** kutoka Hospitali za Rufaa za Mikoa. Aidha, Mashirika yaliyo chini ya Wizara yalikadiriwa kukusanya **shilingi 292,614,263,240**. Hadi kufikia Februari 2020, jumla ya **shilingi 262,476,691,602.13** zilikuwa zimekusanywa, sawa na **asilimia 71.2** ya lengo kutoka vyanzo vya ndani, hospitali za Rufaa za Mikoa na Taasisi zilizo chini ya Wizara.

14. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2019/20 Wizara kupitia Fungu 52 iliandaa bajeti ya jumla ya **shilingi 959,152,164,597** na kupitishiwa na Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Kati ya fedha hizo kiasi cha **shilingi 415,014,262,000** ni kwa ajili ya matumizi ya Kawaida ikijumuisha **shilingi 93,927,890,000** kwa ajili ya matumizi mengineyo na **shilingi 321,086,372,000** kwa ajili ya mishahara ya watumishi wa Wizara na Taasisi zilizo chini yake. Fedha zilizopitishwa kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo ni **shilingi 544,137,902,597**. Kati ya fedha hizo **shilingi 270,600,000,000** ni fedha za ndani na **shilingi 273,537,902,597** ni fedha za nje kutoka kwa Wadau wa Maendeleo.

15. Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Machi 2020, Wizara ilipokea jumla ya **shilingi 391,732,923,520** ya bajeti iliyoidhinishwa ya **shilingi 959,152,164,597** kwa ajili ya utekelezaji wa majukumu yake. Fedha zilizopokelewa kwa ajili ya **matumizi ya kawaida** katika kipindi cha Julai 2019 hadi Machi 2020 ni **shilingi 302,946,918,091** sawa na asilimia 73 ya fedha zote zilizotengwa kwa ajili ya matumizi ya kawaida kwa mwaka. Kati ya fedha hizo **shilingi 76,996,172,572** ni kwa ajili ya matumizi mengineyo sawa na asilimia 82 ya bajeti iliyoidhinishwa kwa ajili ya matumizi mengineyo na Mishahara (Fungu 52) ni **shilingi 225,950,745,518** sawa na asilimia 70 ya bajeti ya mishahara iliyoidhinishwa.

16. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa miradi ya maendeleo kiasi cha **shilingi 88,786,005,429** kilipokelewa. Kati ya fedha hizo, fedha za ndani zilikuwa **shilingi 27,724,614,149** na fedha za nje ni shilingi **61,061,391,280**. Aidha, Wizara kupitia miradi msonge ilipokea dawa na vifaa tiba vyenye thamani ya **shilingi 216,000,000,000**, pia Wizara kupitia Bohari ya Dawa (MSD) ilinunua dawa zenye thamani ya **shilingi bilioni 125.1**. Aidha, Wizara ilipokea kiasi cha **shilingi bilioni 86.2 kutoka Mfuko wa Afya wa Pamoja** ambapo kiasi cha **shilingi bilioni 68.3** kilipelekwa moja kwa moja OR – TAMISEMI kwa ajili ya kuimarisha upatikanaji na utoaji wa huduma za afya katika ngazi msingi.

Mapato na Matumizi ya Fedha – Fungu 53 (Idara Kuu ya Maendeleo ya Jamii)

17. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2019/20, Wizara kupitia Fungu 53, ilitarajia kukusanya kiasi cha shilingi 4,763,596,000 kutoka katika vyanzo mbalimbali vya mapato. Hadi kufikia Machi 2020, Wizara pamoja na Taasisi zake imefanikiwa kukusanya kiasi cha shilingi 2,574,658,966.61 sawa na asilimia 54 ya makadirio ya mapato.

18. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2019/20, Wizara (Fungu 53) iliidhinishwa na Bunge lako Tukufu matumizi ya shilingi 31,537,431,013. Kati ya fedha hizo, shilingi 28,777,370,000 ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida ambapo shilingi 15,825,478,000 ni fedha za Matumizi Mengineyo na shilingi 12,951,892,000 ni

kwa ajili ya Mishahara. Aidha, Wizara (Fungu 53) iliidhinishiwa shilingi 2,760,061,013 kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo.

- 19. *Mheshimiwa Spika***, hadi kufikia Machi 2020, Wizara imepokea jumla ya shilingi 22,364,375,125 sawa na asilimia 71 ya bajeti kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha zilizopokelewa, Matumizi ya Kawaida ni shilingi 20,720,199,454 sawa na asilimia 72 ambapo shilingi 11,950,678,000 ni Matumizi Mengineyo na shilingi 8,769,521,454 ni kwa ajili ya Mishahara na shilingi 1,644,175,671 kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo.

C. UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU CHINI YA IDARA KUU YA AFYA

HUDUMA ZA KINGA

Chanjo

- 20. *Mheshimiwa Spika***, hadi kufikia Machi 2020, Wizara kupitia Mpango wa Taifa wa Chanjo iliweza kutoa huduma za chanjo kwa kiwango cha asilimia 99 kwa watoto wenye umri wa chini ya mwaka mmoja, ukilinganisha na asilimia 97 iliyofikiwa mwaka 2015/16 wakati Serikali ya Awamu ya Tano inaingia madarakani. Vilevile, Wizara iliendesha kampeni ya kitaifa ya Chanjo iliyofanyika mwezi Oktoba, 2019 ambapo, jumla ya watoto 8,082,861 walipata chanjo ili kuzuia ugonjwa wa surua na rubella, sawa na asilimia 112 ya lengo la watoto 7,216,840 na watoto 4,040,654 sawa na asilimia 114 ya lengo la watoto 3,544,433 walipata chanjo ya kuzuia ugonjwa wa kupooza kwa nchi nzima. Kutokana na kuimarika kwa huduma za chanjo za watoto nchini, kumechangia kupungua kwa vifo vya watoto wa umri chini ya mwaka mmoja kutoka vifo 43 kati ya vizazi hai 1,000 mwaka 2015/16 hadi vifo 9 kwa kila vizazi hai 1,000 mwaka 2019/20 na vifo vya watoto wa umri wa chini ya miaka mitano kutoka vifo 67 kati ya Vizazi hai 1,000 mwaka 2015/16 hadi vifo 11 kati ya vizazi hai 1,000 mwaka 2019/20. Hii ni kulingana na takwimu za Wizara. Hii ni kulingana na takwimu zinazokusanywa na Wizara kutoka katika vituo vya kutolea huduma za afya.

Afya na Usafi wa Mazingira

- 21. Mheshimiwa Spika,** katika kipindi cha Julai 2019 hadi Machi 2020, Wizara iliendelea kutekeleza Kampeni ya Taifa ya Usafi wa Mazingira yenye kaulimbiu isemayo **USICHUKULIE POA NYUMBA NI CHOO** yenye lengo la kuhimiza **ujenzi na matumizi ya vyoo bora** ambapo mikutano ya uhamasishaji jamii imefanyika katika Mikoa ya Kagera, Geita, Mwanza, Mara, Simiyu na Shinyanga. Kwa ujumla uhamasishaji huu mpaka sasa umefanyika katika mikoa 16 kati ya 26 iliyopo. Lengo ni kuhakikisha mikoa yote 26 inafikiwa ifikapo Juni, 2021. Pia katika kipindi hiki matangazo 6,982 ya Redio na Televisheni yalirushwa.
- 22. Mheshimiwa Spika,** kupitia Kampeni hii, idadi ya kaya zilizojenga au kuboresha vyoo ilikuwa 632,854 kati ya lengo la kaya 850,000 kwa mwaka 2019/20 sawa na asilimia 74. Hili ni ongezeko la vyoo bora 2,905,493 ukilinganisha na vyoo bora 1,662,550 vilivyokuwepo mwaka 2015/16 wakati serikali ya awamu ya tano inaingia madarakani.
- 23. Mheshimiwa Spika,** hali ya usafi wa mazingira kwa ujumla inaonesha kwamba; kaya zenye vyoo bora nchini hadi kufikia Machi 2020 ni asilimia 62.8 kutoka asilimia 39.4 mwaka 2015/16, kaya zenye sehemu maalum ya kunawa mikono (maji na sabuni) ni asilimia 22.7 ikilinganishwa na asilimia 14.4 mwaka 2015/16 na kaya ambazo hazina vyoo kabisa zimepungua kutoka asilimia 6.1 mwaka 2015/16 hadi kufikia asilimia 1.8 Machi 2020, na juhudi zinaendelea kuhakikisha kila kaya inakuwa na choo bora na kinatumika.

Huduma ya Lishe Nchini

- 24. Mheshimiwa Spika,** Lishe bora ni muhimu kwa uhai, ukuaji na maendeleo ya binadamu kiakili na kimwili na hivyo kuchangia katika kuongeza tija katika uzalishaji mali kwa kaya na kuimarisha uchumi wa Taifa kwa ujumla. Katika kipindi cha Julai 2019 hadi Machi 2020, Serikali katika kuimarisha afya na **lishe ya watoto wadogo** imefanikisha zoezi la Kitaifa la utoaji wa matone ya Vitamini A na dawa za kutibu maambukizi ya minyoo kwa watoto

walio chini ya miaka mitano; malengo ya zoezi hili yalikuwa ni utoaji wa matone ya Vitamin A kwa watoto milioni 8.5 na dawa za minyoo kwa watoto milioni 7.5. Zoezi hili lilikamilika kwa kuweza kuwafikia walengwa kwa zaidi ya asilimia 95. Afua za Lishe zilizotekelezwa katika kipindi cha Julai 2019 hadi Machi 2020 zimeainishwa katika **ukurasa wa 20 hadi 26** wa hotuba yangu. Kutokana na juhudi na mikakati mbalimbali iliyotekelezwa, hali ya lishe nchini imeendelea kuboreshwa ambapo kwa mujibu wa Utafiti wa Lishe uliofanyika mwaka 2018, hali ya udumavu kwa watoto chini ya miaka mitano imepungua kutoka asilimia 34.4 mwaka 2015/16 hadi kufikia asilimia 31.8 mwaka 2018.

Afya ya Uzazi, Mama na Mtoto

25. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa huduma **kabla ya Ujauzito,** Wizara ilinunua na kusambaza dawa za uzazi wa mpango za kukidhi wastani wa asilimia 90 ya mahitaji halisi. Dawa hizo ni pamoja na sindano ya *Depo-provera* dozi 1,483,828, dawa ya vidonge yenye vichocheo viwili vya homoni *Combined oral contraceptives* dozi 2,556,283. Aidha, Vitanzi 251,248, Vipandikizi 229,713, Kondomu za kiume pakiti 58,582,988 Kondomu za kike pakiti 292,884 na dawa za dharura za uzazi wa mpango dozi 53,476, zilinunuliwa na kusambazwa katika vituo mbalimbali nchini. Kwa mujibu wa takwimu zinazokusanywa kutoka katika vituo vya kutolea huduma za afya kupitia mfumo wa DHIS2 zimeonesha kuwepo kwa ongezeko la akina mama wanaotumia njia ya uzazi wa mpango za kisasa kutoka asilimia 39 mwaka 2015/16 hadi kufikia asilimia 44 Machi 2020.

26. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa **huduma wakati wa ujauzito (Antenatal Care)** kwa kipindi cha Julai 2019 hadi Machi 2020, jumla ya wajawazito 1,744,668 walihudhuria kliniki wakati wa ujauzito, kati ya wajawazito 1,822,500 waliotegemewa, ambapo wajawazito 1,343,228 walitimiza mahudhurio manne au zaidi (ANC4+) sawa na asilimia 77

ikilinganishwa na asilimia 41 kwa kipindi kama hicho mwaka 2015/2016 wakati serikali ya awamu ya tano ikiingia madarakani. Aidha, jumla ya wajawazito 1,512,764 walipatiwa dawa za kukinga Malaria (IPT2+), wajawazito 1,644,834 walipatiwa dawa ya kuzuia upungufu wa damu (FEFOL) na wajawazito 1,452,345 walikunywa dawa za kutibu minyoo ya tumbo (Mebendazole/Albendazole). Jumla ya wajawazito 1,682,646 walipimwa kipimo cha Malaria na kati yao 105,546 sawa na asilimia 6.3 walikutwa na maambukizi ya Malaria na kuanzishiwa dawa. *Nitumie fursa hii kuwahimiza wanawake wajawazito wote kuhudhuria kliniki kama inavyoshauriwa na wataalam wa afya kwa ajili ya uzazi salama.*

27. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa **huduma wakati wa kujifungua,** Wizara ilinunua dawa za uzazi salama na kuzisambaza kupitia Bohari ya Dawa (MSD). Dawa hizo ni pamoja na sindano ya *Magnesium Sulphate* dozi 104,428 kwa ajili ya matibabu ya kifafa cha mimba, dawa ya vidonge ya *Fefol* kwa ajili ya matibabu ya upungufu wa damu dozi 90,686,287, dawa ya sindano ya *Oxytocin* dozi 1,126,970 ambayo ni sawa na asilimia 91 ya mahitaji halisi. Dawa hizi hutibu tatizo la kutokwa damu kwa wingi bila kukoma kwa kina mama wakati au baada ya kujifungua. Lengo kuu la dawa hizi ni kupunguza vifo vya akinamama vitokanavyo na uzazi pingamizi. Aidha, dawa za watoto chini ya miaka mitano zilizonunuliwa na kusambazwa ni Zinki na ORS zilizofungashwa kwa pamoja dozi 1,331,316 kwa ajili ya matibabu ya kuharisha pamoja na dawa ya kidonge myeyuko ya Amoxicillin dozi 27,272,973 kwa ajili ya matibabu ya nimonia. Takwimu zinaonesha kuwa idadi ya akinamama wanaojifungulia katika vituo vya kutolea huduma imeendelea kuongezeka hadi kufikia asilimia 83 mwezi Machi 2020 ikilinganishwa na asilimia 64 kwa kipindi kama hicho mwaka 2015/16. *Napenda kutoa wito kwa wanawake wajawazito wote nchini, wajifungulie kwenye vituo vya kutolea huduma ya afya ili kupunguza vifo na changamoto za uzazi kwa mama na mtoto.*

Udhibiti wa UKIMWI

28. Mheshimiwa Spika, Huduma za **Ushauri Nasaha na Upimaji wa VVU** zimeendelea kutolewa kwa wananchi wote bila malipo mijini na vijijini. Idadi ya watu wanaopima afya zao ili kutambua hali zao za maambukizi ya VVU imekuwa ikiongezeka kila mwaka kutoka jumla ya watu 6,800,000 mwaka 2015 hadi kufikia 12,392,268 Desemba 2019, sawa na ongezeko la asilimia 82.2. Aidha, vituo vya kutolea huduma za ushauri nasaha na upimaji wa VVU vimeongezeka kutoka vituo 5,600 mwaka 2015 hadi vituo 6,397 Desemba 2019. Vilevile, vituo vya kutolea huduma za ushauri nasaha na upimaji wa VVU vimeongezeka kutoka vituo 5,600 mwaka 2015 hadi vituo 6,397 Desemba 2019. Ongezeko hili limetokana na mikakati iliyowekwa na Wizara ya kuhakikisha watu wengi zaidi hasa wanaume wanajitokeza kupima VVU, kutambua hali zao na kupata huduma stahiki. Mikakati hiyo inajumuisha pamoja na kuwashauri watu wazima wanaogundulika na maambukizi mapya ya VVU, kuwaleta wapenzi/wenzi, watoto wao na washirika wa dawa za kujidunga ili nao wapatiwe huduma ya kupimwa VVU.

Udhibiti wa Kifua Kikuu na Ukoma

29. Mheshimiwa Spika, Wizara imefanikiwa kuongeza kasi ya ugunduzi wa wagonjwa wa Kifua Kikuu na kufikia lengo kwa asilimia 98.3 kwa kugundua wagonjwa 61,583 kwa kipindi cha Julai 2019 hadi Machi 2020 ikilinganishwa na wagonjwa 50,130 waliogundulika katika kipindi kama hiki mwaka 2015/16. Aidha, kiwango cha ugunduzi wa wagonjwa wa Kifua Kikuu kilipanda hadi kufikia asilimia 53 Machi mwaka 2020 ikilinganishwa na asilimia 40 mwaka 2016. Wagonjwa waliogundulika kuwa na Kifua Kikuu wamepatiwa matibabu ambapo asilimia 91 ya wagonjwa waliopewa matibabu wamepona Kifua kikuu kabisa na kuendelea na shughuli zao za ujenzi wa Taifa. Vifo vitokanavyo na ugonjwa wa Kifua Kikuu vimepungua kutoka vifo 30,000 mwaka 2015/16 hadi kufikia 22,000 mwaka 2020.

30. Mheshimiwa Spika, katika kuendelea kuboresha huduma za uchunguzi wa TB, Wizara imeongeza mashine za kisasa za kupima TB (GeneXpert) kutoka mashine 65 mwaka 2015 hadi 239 Machi, 2020. Kati ya mashine hizi zinazotoa majibu ya TB ndani ya masaa 2 kulinganisha na hadubini zinazotoa majibu baada ya masaa 24, mashine 55 zina uwezo wa kupima wingi wa

VVU na hali ya maambukizi kwa watoto wachanga. Hadi sasa, jumla ya Halmashauri 113 kati ya 184 sawa na asilimia 62 zimeshapatiwa mashine hizo. Halmashauri 71 zilizosalia zinategemewa kupatiwa mashine hizi kwa mwaka 2020/21. Pia, Wizara inaendelea kufanya ununuzi wa hadubini 941 ambazo 552 tayari zimesambazwa kwenye Mikoa 15.

31. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa **huduma za Ukoma**, kaya 131 zimetembelewa (contact tracing) na kufanya uchunguzi wa Ukoma katika wilaya za Muheza, Mkinga, Chato, Ifakara, Kilombero, Nanyumbu na Liwale. Zoezi hili limegundua wagonjwa wapya 45 ambao pia wameanzishiwa matibabu ya Ukoma. Hadi kufikia Machi, 2020 idadi ya wagonjwa waliokuwa wamegunduliwa ilikuwa 1,151 nchi nzima ikilinganishwa na wagonjwa 2,297 kwa kipindi kama hiki cha mwaka 2015/16. Vilevile, idadi ya watoto wanaougua Ukoma imepungua kwa asilimia 54, kutoka watoto 98 mwaka 2015/16, hadi kufikia watoto 53 Desemba, 2019.

Udhibiti wa Malaria

32. Mheshimiwa Spika, Serikali kwa kushirikiana na Wadau wa Maendeleo imeendelea kuhakikisha kuwa, dawa za kutibu malaria na vitendanishi zinapatikana wakati wote kwenye vituo vya kutolea huduma za Afya. Kwa kipindi cha Mwezi Julai 2019 hadi Machi 2020, Wizara imenunua na kusambaza Dawa Mseto (ALu) dozi 8,228,910, Sindano *Artesunate* vichupa 1,624,985 sawa na asilimia 100 ya mahitaji kwa ajili ya Malaria kali (severe Malaria) na Vitendanishi 32,220,900 ambazo zimewafikia wananchi kupitia vituo vya kutolea huduma za Afya.

33. Mheshimiwa Spika, wagonjwa waliothibitishwa kuwa na vimelea vya malaria kwa kutumia vipimo vya mRDT imeongezeka hadi kufikia asilimia 98 mwezi Machi 2020 ikilinganishwa na asilimia 95 mwaka 2015/16. Ongezeko hili limetokana na uhamasishaji wa jamii ili kutambua umuhimu wa kuwahi kwenye vituo vya kutolea huduma za afya kwa ajili ya kufanyiwa vipimo na kuthibitisha uwepo wa vimelea vya Malaria kabla ya kutumia dawa kwa kuwa "Sio kila homa ni Malaria". Maambukizi ya

Malaria yamepungua kutoka asilimia 14.8 mwaka 2015/16 hadi kufikia asilimia 7.3 Machi 2020. Aidha, vifo vitokanavyo na malaria vimepungua kutoka vifo 6,311 mwaka 2015 hadi kufikia vifo 2,079 Machi 2020.

Udhibiti wa Magonjwa ya Mlipuko

34. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha utayari wa kukabiliana na tishio la mlipuko wa Ugonjwa wa **Ebola; Ugonjwa ya Homa Kali ya Mapafu (COVID-19)**; na **Homa ya Manjano** Serikali imeendelea kuchukua hatua mbalimbali ili kudhibiti magonjwa haya. Katika kudhibiti kuingia kwa ugonjwa wa **Ebola** nchini, Serikali imeendelea kuimarisha huduma za kinga katika maeneo ya mipakani kwa kuwajengea wataalam uwezo wa kudhibiti na kukabiliana na ugonjwa huu endapo utaingia nchini. Mwezi Desemba 2019, kulitokea ugonjwa wa mlipuko ulioanzia katika Jimbo la Wuhan nchini China uliojulikana kama **Corona Virus Disease 2019 (COVID-19)**, Ugonjwa huu hauna tiba wala kinga, na unasababishwa na kirusi kipyua aina ya *Novel Corona* ambacho huathiri zaidi mfumo wa upumuaji wa muathirika na huweza hata kusababisha kifo kama mgonjwa hatapatiwa uangalizi wa uhakika. Shirika la Afya Duniani liliutangaza rasmi ugonjwa huu wa COVID-19, kuwa ni Dharura ya Jamii Kimataifa (*Public Health Emergency of International Concern*) tarehe 30 Januari 2020 na tarehe 11 Machi, Shirika la Afya Duniani (WHO) lilitangaza ugonjwa huu kuwa ni Janga la Dunia (*Pandemic*).

35. Mheshimiwa Spika, takwimu zinaonesha kuwa kuanzia ugonjwa huu ulipoanza katikati ya Desemba 2019 hadi tarehe 24 Aprili 2020 jumla ya nchi 210 duniani zimeripoti kuwa na wagonjwa ambapo watu 2,250,709 wameugua, watu 572,105 wamepona na kati yao, watu 154,256 wamefariki dunia. Tanzania ni mojawapo ya nchi zilizoathirika na janga hilo, ambapo hadi tarehe 24 Aprili, 2020 jumla ya **wagonjwa 284** walithibitika kuwa na maambukizi ya COVID-19 nchini. Kati yao waliopona ni 48 na waliofariki ni 10, wagonjwa wengine wote waliobakia (226) isipokuwa 7 hali zao ni nzuri na wanaendelea na matibabu katika sehemu walizotengwa. *Napenda kuwashukuru watumishi wote wa Afya nchini hususani walio mstari wa mbele kwa kujitoa na kufanya kazi bila kuchoka katika kukabiliana na ugonjwa huu tokea ulipoingia nchini. Serikali*

itaendelea kutambua na kuthamini mchango wao katika kuhudumia wagonjwa na kuokoa maisha. Nasi tutaendelea kutimiza wajibu wetu kwa kuhakikisha uwepo wa vifaa kinga na vifaa tiba katika utoaji wa huduma kwa wananchi.

36. *Mheshimiwa Spika*, katika kudhibiti na kuhakikisha kuwa ugonjwa huu hauathiri watu wengi zaidi, Serikali imeendelea kuchukua hatua mbalimbali ikiwa ni pamoja na kuimarisha ufuatiliaji wa wasafiri wanaoingia nchini kupitia viwanja vya ndege, bandari na mipaka ya nchi kavu ili kuweza kubaini wasafiri wanaoonyesha dalili za ugonjwa. Hadi tarehe 24 Aprili 2020 jumla ya wasafiri 2,001,670 wamepimwa joto la mwili (thermol screening) ili kubaini kama wana homa ikiwa ni dalili za awali za ugonjwa huu na wasafiri 3,064 wamewekwa karantini katika maeneo mbalimbali hapa nchini ambapo wasafiri 2,101 wamekamilisha muda wa siku 14 na kubainika kuwa hawana maambukizi ya COVID-19 na hivyo kuruhusiwa kuendelea na shughuli zao za kawaida. Katika kuhakikisha kuwa wasafiri wote wanaoingia nchini wanapimwa joto la mwili, Serikali imenunua jumla ya vipima joto 324 (vya mkono 307 na vya kupima watu wengi kwa mpigo 17) ambavyo vimefungwa na vinatumika katika maeneo ya mipakani ikiwemo viwanja vya ndege na bandari. Vilevile, watumishi 120 wameajiriwa kwa muda ili kuimarisha ufuatiliaji wa wasafiri wanaoingia nchini kupitia maeneo ya mipakani.

37. *Mheshimiwa Spika*, kwa upande wa huduma za matibabu kwa wagonjwa, Serikali inaendelea kuwapatia matibabu wagonjwa wa COVID-19 ambapo kwa upande wa Dar es salaam matibabu yanatolewa katika Kituo cha Magonjwa hatari ya kuambukiza Temeke, Kisoka-Mlonganzila na Hospitali ya Rufaa ya Mkoa, Amana. Aidha Serikali inajenga kituo cha kisasa cha wagonjwa wa Magonjwa hatari ya kuambukiza eneo la Kisoka-Mloganzila, Dar es Salaam. Vilevile, Makatibu Tawala wa Mikoa na Wilaya zote Tanzania Bara wameelekezwa kuandaa maeneo maalum kwa ajili ya kuwahudumia wagonjwa katika mikoa endapo watajitokeza katika maeneo yao. Hadi tarehe 24 Aprili 2020, jumla ya mikoa 17 ina vituo vya matibabu ya wagonjwa wa corona.

38. *Mheshimiwa Spika*, nachukua fursa hii kuwashukuru wananchi kwa kuzingatia maelekezo mbalimbali tunayowapatia ikiwemo kunawa mikona kwa sabuni na maji tiririka. Tunaendelea kuwakumbusha wataalam kuwa ugonjwa huu ni wa hatari na hauna kinga wala tiba, na njia pekee ya kujikinga na ugonjwa huu ni kufuata maelekezo ambayo yamekuwa yakitolewa na wataalam kuhusu namna bora za kujikinga na ugonjwa huu wa corona. Nitumie fursa hii pia kumshukuru Mhe Rais, kwa maelekezo yake ya mara kwa mara katika kudhibiti ugonjwa huu. Kipekee ninamshukuru Mhe. Waziri Mkuu kwa ushirikiano mzuri walionipatia katika kipindi hiki. Aidha, tunawashukuru Wadau wa ndani na nje ya nchi wanaoendelea kuunga mkono jitihada za Serikali za kudhibiti ugonjwa huu nchini.

HUDUMA ZA TIBA

39. *Mheshimiwa Spika*, Serikali imeendelea kuimarisha huduma za tiba nchini kwa kutekeleza majukumu yaliyoainishwa katika **ukurasa wa 52 hadi 99** wa hotuba yangu. Pamoja na mafanikio mengi yaliyopatikana naomba nitambue yafuatayo:-

Uimarishaji wa huduma za Matibabu ya Kibingwa na Kibingwa Bobezi nchini

40. *Mheshimiwa Spika*, katika kipindi cha Julai 2019 hadi Machi 2020 Wizara kupitia hospitali ngazi ya Taifa na kanda imehudumia jumla ya wagonjwa 1,763,950. Kati ya hao, wagonjwa wa nje (OPD) walikuwa 1,613,841 na wagonjwa wa kulazwa (IPD) walikuwa 150,109 ikilingalinishwa na wagonjwa 1,388,286 waliohudumiwa katika kipindi cha mwaka 2018/19. Kati ya hao, wagonjwa wa nje (OPD) walikuwa 1,160,243 na wagonjwa wa kulazwa (IPD) walikuwa 247,979 Aidha, kati ya wagonjwa hao 1,763,950 waliohudumiwa katika hospitali hizo, jumla ya wagonjwa 304,735 walikuwa ni wagonjwa wa misamaha, na walizigharimu Hospitali hizo za Rufaa za Taifa na kanda jumla ya shilingi 31,430,076,324. Vilevile katika kipindi hicho, Hospitali za Rufaa za Kanda na Taifa zilitoa rufaa kwa wagonjwa 92 waliokuwa na mahitaji ya kupatiwa matibabu nje ya nchi ikilinganishwa na rufaa 554 mwaka 2015/16. Hali hii inatokana na kutekelezwa kwa afua mbalimbali zilizolenga kujenga uweza wa Hospital iza hapa nchini ili ziweze kutoa

huduma za kibingwa na ubingwa bobenzi. Kwa hivi sasa huduma za kibingwa na kibingwa bobenzi zinazotolewa na Hospitali zetu ni pamoja na:-

- i. Huduma ya **upandikizaji wa figo** ambapo jumla ya wagonjwa 18 walipata huduma hiyo;
- ii. Huduma ya **upandikizaji vifaa vya usikivu** kwa watoto 9 ulifanyika;
- iii. Huduma ya **interventional radiology** ilifanyika kwa wagonjwa 288 ili kuruhusu upasuaji wa shingo na kichwa, kuondoa uvimbe kwenye sehemu ya kinywa, uso na shingo, kuweka mirija kwenye figo, kuzibua mirija ya nyongo iliyoziba, kuzibua mirija ya uzazi na kuondoa usaha ndani ya tumbo;
- iv. Huduma za kubadilisha nyonga 145; goti 159; upasuaji wa goti kwa kutumia matundu 198; upasuaji wa mfupa wa kiuno 46; upasuaji wa uti wa mgongo 330; ubongo 139; watoto wenye vichwa vikubwa na mgongo wazi 284; upasuaji wa mfupa wa paja (femur) 266 ulifanyika;
- v. Huduma ya **uchunguzi na tiba za nyuklia kwa ugonjwa** wa Saratani zilitolewa kwa wagonjwa 1,831; na
- vi. Huduma za **upasuaji wa moyo bila kufungua kifua** kwa kutumia mtambo maalum *Catheterization Laboratory* ulifanyika kwa wagonjwa 1,551.

Hospitali za Rufaa za Mikoa

- 41. *Mheshimiwa Spika***, katika kipindi cha Julai 2019 hadi Machi 2020, Hospitali 28 za Rufaa za Mikoa zilihudumia jumla ya wagonjwa 2,532,650 ambapo wagonjwa wa nje (OPD) walikuwa 2,308,401 na wagonjwa waliolazwa (IPD) walikuwa 224,249 ikilinganishwa na wagonjwa 3,292,103 waliohudumiwa katika kipindi kama hicho mwaka 2018/19. Aidha, kati ya wagonjwa hao waliohudumiwa katika Hospitali za Rufaa za Mikoa, jumla ya wagonjwa 559,030 walikuwa ni wagonjwa wa misamaha, na walizigharimu Hospital hizo jumla ya shilingi 7,019,675,521
- 42. *Mheshimiwa Spika***, katika kuimarisha utoaji wa huduma za afya, Wizara inatekeleza mradi wa ujenzi wa Miundombinu ya kutolea huduma za afya katika hospitali za Mikoa ya; **Njombe** (Jengo la maabara, jengo la huduma za Uzazi na Mtoto, jengo la Upasuaji, jengo la huduma za dharura, jengo Benki ya damu,

jengo la kufulia nguo), **Simiyu** (Jengo la maabara, jengo la huduma za Uzazi na Mtoto, jengo la Upasuaji na Radiolojia), **Geita** (Jengo la maabara na jengo la huduma za Uzazi na Mtoto), **Katavi** (Jengo la kutoa huduma za wazazi, dharura, wagonjwa wa nje, famasia, radiolojia, na wagonjwa mahututi), **Songwe** (jengo la wagonjwa wa nje, jengo la maabara na jengo la huduma za afya ya uzazi na mtoto), **Mara** – Mwalimu Nyerere Memorial Hospital, (jengo moja linalotoa huduma za utawala, wagonjwa wa nje, wagonjwa wa ndani, uchunguzi wa wagonjwa, famasia, utakasaji wa vifaa, dharura, upasuaji na mahututi).

Miradi mingine ya miundombinu inaendelea kutekelezwa katika mikoa ya; **Dar es Salaam - Mwananyamala** (jengo la huduma za afya ya uzazi na mtoto), **Mwanza** (jengo la kutolea huduma za afya ya uzazi na mtoto), **Kilimanjaro** (jengo la kutolea huduma za afya ya uzazi na mtoto), **Kigoma** (jengo la upasuaji), **Tabora** (jengo la kutolea huduma za dharura), **Iringa** (jengo la kutolea huduma za dharura), **Mbeya** (jengo la kutolea huduma za dharura, wodi ya upasuaji, jengo la huduma za upasuaji na utakasaji wa vifaa), **Ruvuma** (jengo la kutolea huduma za dharura), **Rukwa** (jengo la kutolea huduma za dharura), **Kagera** (jengo la kujifungulia na jengo la upasuaji), **Shinyanga** (jengo la huduma ya afya ya uzazi na mtoto), **Manyara** (jengo la wagonjwa wa nje na jengo la utawala), na **Singida** (jengo la kutolea huduma za maabara, famasia, upasuaji na wodi za wagonjwa).

UGHARAMIAJI WA HUDUMA ZA AFYA

- 43. Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea na jitihada za kutafuta rasilimali fedha kwa ajili ya kuboresha huduma za afya nchini kutoka kwa wadau mbalimbali wa maendeleo ikiwemo **Mfuko wa Afya wa Pamoja (Health Basket Fund)**, ambapo kwa kipindi cha Julai 2019 hadi Machi 2020, kiasi cha Shilingi 86,222,819,841 kimepokelewa kupitia Mfuko huo ikilinganishwa na Shilingi 92,440,912,680 zilizopokelewa katika kipindi kama hicho mwaka 2018/19. Kati ya fedha hizo, kiasi cha shilingi 68,313,229,142 sawa na asilimia 79.2 ya fedha zote zilizopokelewa zilipelekwa na kutumika katika Mamlaka za

Serikali za Mitaa kwa lengo la kuboresha huduma za afya ngazi ya msingi.

44. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Julai 2019 hadi Machi 2020 Wizara ilipokea jumla ya Shilingi 25,867,451,925.22 kutoka Benki ya Dunia kwa ajili ya kutekeleza afua mbalimbali katika sekta ya Afya ikilinganishwa na kiasi cha shilingi 87,840,050,111.47 zilizopokelewa kwa kipindi cha Julai 2018 hadi Machi 2019. Kati ya fedha hizo kiasi cha Shilingi 20,447,241,499.31 ni kwa ajili ya utekelezaji wa **Mpango wa Malipo kwa Ufanisi (Results Based Financing - RBF)** ambao ni ubunifu unaolenga kuongeza uwajibikaji wa Watoa huduma za afya pamoja na kuboresha upatikanaji wa rasilimali fedha ili kuboresha upatikanaji na utumiaji wa huduma za afya nchini na shilingi 5,420,210,425.91 kwa ajili ya mradi wa Maabara ya Jamii ya Afrika Mashariki iliyopo Mabibo Dar es Salaam. Aidha, kwa kipindi cha Aprili - Juni 2020 Wizara inatarajia kupokea kiasi cha jumla ya shilingi 56,194,181,015.32 kutoka Benki ya Dunia. Kiasi cha shilingi 4,250,384,463.04 ni kwa ajili ya kuwajengea uwezo watumishi wa sekta ya Afya, shilingi 22,733,830,824.62 ni mchango wa Benki ya Dunia kwenye Mfuko wa Afya wa Pamoja na kiasi cha shilingi 29,209,965,727 kwa ajili ya utekelezaji wa Mpango wa Malipo kwa Ufanisi (Results Based Financing - RBF)

45. Mheshimiwa Spika, Serikali inaendelea na maandalizi ya kutunga sheria ya bima ya afya kwa watu wote. Kwa hivi sasa Serikali ipo katika hatua za mwisho ikiwa ni pamoja na kukusanya maoni ya wadau kabla ya kuanza kuandaa Muswada wa sheria hiyo.

RASILIMALI WATU KATIKA SEKTA YA AFYA

46. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Julai 2019 hadi Machi 2020, Wizara kwa kushirikiana na Baraza la Taifa la Elimu ya Ufundi (NACTE) ilifanya uchaguzi wa wanafunzi 25,077 sawa na asilimia 57.2 ya wanafunzi 43,835 waliotuma maombi kujiunga na vyuo vya Afya. Kati yao wanafunzi 5,682 sawa na asilimia 22.7 walichaguliwa kwenye vyuo vya Serikali vya afya na wanafunzi 19,395 sawa na asilimia 77.3 walichaguliwa kwenye vyuo binafsi na taasisi za dini katika program za Uguzi na Ukunga na Sayansi Shirikishi za Afya. Aidha, katika kuboresha

mafunzo na kuhakikisha kwamba rasilimali zilizopo katika eneo moja zinatumiwa vizuri na mafunzo kutolewa kwa tija zaidi, Wizara imeviunganisha baadhi ya vyuo ambapo vyuo 37 vilivyokuwa katika maeneo ya karibu vimeunganishwa na kuwa vyuo 9. Uamuzi huo umepunguza idadi ya vyuo vya Serikali vya afya kutoka vyuo 77 hadi kufikia vyuo 43. Hatua hii siyo tu itapunguza gharama za uendeshaji wa vyuo bali pia itawezesha ufanisi katika matumizi ya rasilimali ikiwemo watumishi na miundombinu ya majengo.

- 47. *Mheshimiwa Spika***, katika kushughulikia suala la **ajira za watumishi katika Sekta ya Afya**, Wizara imeendelea kuwasiliana na Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora. Kwa kipindi cha Julai 2019 hadi Machi 2020, Serikali imeendelea kuhakikisha Sekta ya Afya inakuwa na watumishi wa kutosha katika kuwahudumia wananchi. Katika kipindi hicho jumla ya wataalam 1,817 wa kada mbalimbali waliajiriwa na kupangiwa katika vituo mbalimbali vya kutolea huduma za afya nchini. Aidha, Wizara imetangaza nafasi 1,000 za madaktari ambazo zilitolewa na Mheshimiwa Dkt. John Pombe Joseph Magufuli, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania tarehe 20 Februari 2020, wakati akizungumza na Madaktari kupitia Chama cha Madaktari Tanzania (MAT).

MABARAZA YA WANATAALUMA NA BODI ZA USHAURI ZA AFYA

- 48. *Mheshimiwa Spika***, Wizara ina jukumu la kusimamia utendaji wa wataalam wa Sekta ya Afya. Katika kutekeleza hilo, mabaraza na bodi mbalimbali za kitaaluma ziliundwa kisheria kwa ajili ya kusimamia majukumu hayo. Mabaraza na bodi za kitaaluma ni pamoja na; Baraza la Madaktari Tanganyika, Baraza la Afya Mazingira, Baraza la Tiba Asili na Tiba Mbadala, Baraza la Uuguzi na Ukunga, Baraza la Famasia, Baraza la Wataalam wa Macho, Baraza la Radiologia, Baraza la Wataalam wa Maabara, Bodi ya Maabara Binafsi za Afya (PHLB) na Bodi ya Ushauri wa Hospitali Binafsi. Utekelezaji wa majukumu ya Mabaraza na Bodi hizi katika kipindi cha Julai, 2019 hadi Machi, 2020 umeainishwa katika **ukurasa wa 101 hadi 112** wa hotuba yangu.

D. UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA TAASISI CHINI YA IDARA KUU YA AFYA (FUNGU 52)

49. Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa majukumu ya Taasisi zilizo chini ya Wizara yangu yameainishwa katika **ukurasa wa 112 hadi 121** wa Hotuba yangu. Kwa kifupi naomba nitambue yafuatayo:-

- i. Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya umesajili jumla ya wanachama wapya 364,007 na hivyo kuwezesha Mfuko kuwa na jumla ya wanufaika 4,858,022 sawa na asilimia 9 ya Watanzania wote, ikilinganishwa na wanufaika 3,377,023 mwaka 2015/16;
- ii. Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya umesajili jumla vituo vipya 384 vya kutolea huduma za afya nchini vilisajiliwa na kuanza kutoa huduma na hivyo kufikia vituo 7,940 ikilinganishwa na vituo 6,439 vilivyokuwa vimesajiliwa mwaka 2015/16;
- iii. Mamlaka ya Chakula na Dawa (TFDA) ilifanya tathmini ya maombi 837 ya usajili wa dawa za binadamu kati ya 942 yaliyokuwepo katika kipindi husika. Maombi 572 kati ya maombi yaliyofanyiwa tathmini yaliidhinishwa na hivyo kusajiliwa;
- iv. Mamlaka ya Chakula na Dawa ilipokea Maombi 340 ya usajili wa vifaa tiba na vitendanishi ambapo maombi 270 yalifanyiwa tathimini na kati ya hayo 106 yalilikidhi vigezo vya usajili;
- v. Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali (GCLA) ilipokea jumla ya sampuli 52,917 kwa ajili ya uchunguzi wa Kimaabara unaojumuisha maswala ya kijinai na kijamii, maji, maji taka, kemikali, vyakula, dawa na bidhaa nyingine za viwandani. Sampuli zilizochunguzwa ni 52,249 sawa na asilimia 98.7;
- vi. Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali imepokea na kuitikia wito wa mahakama kwenye jumla ya kesi 1,278 kwa lengo la kutoa ushahidi wa kitaalam (expert opinion) na ambao umeisaidia vyombo mbalimbali vya kimaamuzi kutekeleza majukumu yao kwa wakati; na

- vii. Taasisi ya Utafiti wa Magonjwa ya Binadamu (NIMR) iliendelea kutekeleza tafiti mbalimbali ikiwa ni pamoja na: Utafiti wa Tiba ya Tahadhari ya MALARIA kwa Wajawazito; Utafiti wa KIFUA KIKUU unafualitilia mwenendo wa ugonjwa wa Kifua Kikuu na viashiria vya madhara ya muda mrefu ya kifua kikuu cha mapafu na athari zake kwa afya ya umma (TB Sequel project); Utafiti wa EXIT TB.

E. UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU CHINI YA IDARA KUU YA MAENDELEO YA JAMII (FUNGU 53)

Ushiriki wa Jamii katika Shughuli za Maendeleo

- 50. *Mheshimiwa Spika*,** Wizara imeendelea kuratibu dhana ya **ushirikishaji wananchi katika shughuli za maendeleo** ili kutekeleza miradi mbalimbali ya maendeleo kwa kutumia nguvukazi pamoja na rasilimali zinazowazunguka katika maeneo yao. Miradi hiyo ni: Ukarabati wa jiko linaloweza wanafunzi 470 kupata huduma ya lishe katika Shule ya Msingi Mnyigumba, Kijiji cha Kitelewasu, Kata ya Rungemba Wilaya ya Mufindi uliogharimu kiasi cha shilingi 3,622,000; na Kupaua jengo la mashine ya kukamua alizeti kwa ajili ya kuchangia juhudi za kuinua kipato cha kikundi cha wasichana ambao hawakubahatika kuendelea na elimu ya Sekondari katika Kata ya Kising'a Halmashauri ya Wilaya ya Iringa ambapo hadi sasa kiasi cha shilingi 3,098,000 kimetumika.

- 51. *Mheshimiwa Spika*,** wananchi pia wameendelea kuhamasishwa kushiriki katika ujenzi wa vyumba 6 vya madarasa na ofisi 1 katika Shule ya Sekondari ya Utengule iliyopo Tarafa ya Mbalizi, Halmashauri ya Wilaya ya Mbeya. Ujenzi huo utagharimu kiasi cha shilingi 156,031,320 hadi kukamilika. Hadi Machi, 2020, wananchi na wadau wameweza kuchangia kiasi cha shilingi 13,399,000. Aidha, wananchi kwa kushirikiana na Vikundi 52 vya Wanawake Wahandisi wameweza kushiriki katika ujenzi wa madaraja ya gharama nafuu kwa kutumia teknolojia rahisi katika Kijiji cha Manda, Wilaya ya Ludewa Mkoani Njombe; na Ujenzi wa Zahanati ya Lembeni iliyopo Wilaya ya Mwanga katika Mkoa

wa Kilimanjaro. Jumla ya madaraja 7 yamejengwa ambayo yamegharimu kiasi cha shilingi 62,000,000.

52. *Mheshimiwa Spika*, kupitia kampeni ya ujenzi wa nyumba bora, wananchi wamehamasishwa kujenga nyumba bora 751 katika mikoa ya Pwani, Katavi, Singida na Mwanza. Katika Mkoa wa Pwani nyumba 220 zimejengwa, Mkoa wa Katavi nyumba 445, Mkoa wa Singida nyumba 27 na Mkoa wa Mwanza nyumba 59 zimejengwa kwa kushirikiana na Shirika la Kivulini. Ujenzi wa nyumba bora moja unagharimu kiasi cha shilingi 9,500,000 hadi shilingi 12,579,330 kwa nyumba yenye vyumba vitatu, sebule, choo na jiko kwa kutegemea aina ya ujenzi katika eneo husika. *Nitumie Bunge lako tukufu kuwashukuru na kuwapongeza wananchi kwa kujitolea katika kutekeleza miradi ya maendeleo. Ni matumaini yangu kuwa, wataendelea kujitokeza kutekeleza miradi mbalimbali ya jamii na mtu mmoja mmoja katika maeneo yao. Serikali itaendelea kutambua na kuthamini mchango wa wananchi katika kutekeleza miradi ya maendeleo.*

Mafunzo ya Taaluma ya Maendeleo ya Jamii

53. *Mheshimiwa Spika*, Wizara imeendelea kusimamia utoaji wa mafunzo kwa kada ya Maendeleo ya Jamii kupitia Vyuo 8 vya Maendeleo ya Jamii. Katika mwaka 2019/20, jumla ya wanafunzi 3,986 walidahiliwa ikilinganishwa na wanafunzi 2,015 waliidahiliwa mwaka 2015/16. Aidha, katika mwaka 2018/19, jumla ya wanafunzi 5,564 walihitimu katika Vyuo vya Maendeleo ya Jamii ikilinganishwa na wanafunzi 3,434 waliohitimu mwaka 2015/16 sawa na ongezeko la asilimia 62 ya wahitimu. Vilevile, Vyuo vya Maendeleo ya Jamii vya Monduli, Rungemba, Buhare, Ruaha, Misungwi, Uyole na Mlale vimeanzisha Vituo 7 vya Kidigitali vya Ubunifu ili kuibua na kukuza mawazo na vipaji vya wanafunzi na jamii inayozunguka.

Haki na Maendeleo ya Mtoto

54. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kuratibu na kusimamia utoaji wa haki za mtoto zikiwemo haki ya kuishi, kulindwa, kuendelezwa, kushiriki na kutobaguliwa. Hadi kufikia Machi 2020, Wizara imewezesha uanzishwaji wa Madawati 10 ya Jinsia na Watoto katika vituo vya Polisi. Idadi ya madawati imeongezeka kutoka madawati 417 mwaka 2015/16 na kufikia madawati 427 Machi, 2020. Uwepo wa Madawati haya umewezesha kuongezeka kwa utoaji wa taarifa za matukio ya ukatili dhidi ya watoto kutoka matukio 10,551 mwaka 2016 hadi kufikia matukio 15,680 mwaka 2019, sawa na ongezeko la asilimia 49.

55. Mheshimiwa Spika, mazingira salama kwa watoto wanapokuwa shuleni ni muhimu kwa ajili ya kupata maarifa na taaluma mbalimbali zinazowawezesha kuwa wataalam wa baadaye. Katika kipindi cha Julai, 2019 hadi Machi 2020, Wizara imetoa mafunzo ya malezi chanya kwa walimu 12,370, ushauri na unasahi kwa walimu 37,878 katika shule za msingi 14,900 na shule za sekondari 4,039. Aidha, kupitia utekelezaji wa Kampeni ya Kitaifa ya Kutokomeza Ukatili dhidi ya Wanawake na Watoto ijulikanayo kama **"TWEDE PAMOJA: UKATILI TANZANIA SASA BASI"** niliyoizindua tarehe 08/03/2019, jumla ya madawati 25 ya ulinzi wa watoto yameanzishwa katika Shule 17 za Msingi na Shule 8 za Sekondari katika Halmashauri za Mkoa wa Rukwa.

56. Mheshimiwa Spika, Wizara kwa kushirikiana na Shirika Lisilo la Kiserikali la C-SEMA imeendelea kutoa huduma kwa watoto waliofanyiwa ukatili kupitia Huduma ya Simu kwa Watoto Na. 116 (Child Help Line). Katika kipindi cha Julai, 2019 hadi Machi 2020, jumla ya simu 3,044 za matukio ya ukatili dhidi ya watoto zilishughulikiwa ambapo watoto walipatiwa huduma mbalimbali zikiwemo za chakula, vifaa vya shule, unasahi, huduma za sheria, malazi na afya. Aidha, idadi ya watoto waliopata huduma kupitia Huduma ya Simu kwa Watoto Na. 116 imeongezeka kutoka

watoto 493 mwaka 2015/16 hadi kufikia watoto 6,877 Machi, 2020.

Huduma kwa Watoto walio katika Mazingira Hatarishi

57. *Mheshimiwa Spika*, huduma za msingi za malazi, chakula, malezi, mavazi, ulinzi, matibabu na elimu zimeendelea kutolewa kwa watoto walio katika mazingira hatarishi wanaoishi katika makao ya watoto nchini. Katika mwaka 2019/20, watoto 75 walipatiwa huduma za msingi kwenye Makao ya Taifa ya Watoto Kurasini yanayomilikiwa na Serikali mwaka 2019/20 ikilinganishwa na watoto 71 waliopata huduma mwaka 2018/19. Idadi ya watoto wanaopata huduma katika Makao ya Watoto imeongezeka kutoka watoto 4,379 mwaka 2015/16 hadi kufikia watoto 15,365 Machi, 2020. *Nitumie fursa hii kupitia Bunge lako Tukufu kutoa wito kwa jamii kuzingatia misingi na utamaduni wa kitanzania wa kuwajibika kutoa malezi, matunzo na ulinzi kwa watoto, ili kuepusha watoto kulelewa katika Makao ya Watoto.*

58. *Mheshimiwa Spika*, Wizara kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais – TAMISEMI, imewatambua jumla ya watoto 2,398,354 walio katika mazingira hatarishi wakiwemo watoto wanaoishi na kufanya kazi mitaani. Watoto hawa wamepatiwa huduma mbalimbali ikiwemo chakula, malazi, mavazi, matibabu, vifaa vya shule, ada, ujuzi na huduma za msaada wa kisaikolojia na kuwaunganisha na familia zao. *Kupitia Bunge lako Tukufu napenda kutoa wito kwa Halmashauri zote kuwatambua watoto, kutafuta familia zao na kuwaunganisha na familia zao.*

Usuluhishi wa Migogoro ya Ndoa na Matunzo ya Watoto

59. *Mheshimiwa Spika*, Serikali imeendelea kufanyia kazi mashauri ya migogoro ya ndoa katika jamii kupitia Mabaraza ya Usuluhishi ya Ndoa. Katika kipindi cha Julai, 2019 hadi Machi 2020, mashauri ya migogoro ya ndoa 38,659 yalipokelewa na kufanyiwa kazi. Kati ya mashauri hayo, mashauri 3,464 yalifikishwa mahakamani, mashauri 19,272 yamesuluhishwa na

mashauri 15,923 yanaendelea kufanyiwa kazi kama inavyooneshwa katika **Kiambatisho Na. 1** cha Hotuba yangu.

Huduma za Ustawi wa Jamii kwa Wazee

- 60. *Mheshimiwa Spika*,** Serikali kwa kushirikiana na wadau imeendelea kusimamia utekelezaji wa Sera ya Taifa ya Wazee ya mwaka 2003 ili kuhakikisha ulinzi na usalama kwa wazee. Katika kipindi cha Julai, 2019 hadi Machi 2020, mabaraza ya wazee 2,292 yameanzishwa katika ngazi mbalimbali hadi kufikia mabaraza ya wazee 14,425 kama inavyoonesha katika **Kiambatisho Na. 3**. Mabaraza haya hutumika kama majukwaa ya wazee kujadili masuala yanayohusu haki zao.
- 61. *Mheshimiwa Spika*,** Serikali imeendelea kutoa huduma za msingi za chakula, malazi, mavazi na matibabu kwa wazee wasiojiweza wanaoishi katika Makazi ya Wazee yanayomilikiwa na Serikali. Katika kipindi cha Julai, 2019 hadi kufikia Machi 2020, Serikali imewapatia huduma wazee 349 walio katika Makazi ya Wazee 13 ikilinganishwa na wazee 445 waliokuwa wakipatiwa huduma mwaka 2016/17 katika Makazi ya Wazee 17 kama inavyooneshwa katika **Kiambatisho Na. 4**. Aidha, Serikali imefunga Makazi ya Wazee ya Ngehe, Chazi, Nandanga na Nkaseka ili kuboresha huduma katika makazi ya wazee.
- 62. *Mheshimiwa Spika*,** Serikali pia imeendelea kuwawezesha wazee kupata huduma za matibabu bila malipo ili kuboresha afya zao. Katika kipindi cha Julai, 2019 hadi Machi, 2020, jumla ya wazee 167,566 wamepata vitambulisho vya matibabu bila malipo. Hatua hii imewezesha wazee waliopata vitambulisho vya matibabu bila malipo kuongezeka kutoka wazee 213,025 mwaka 2015/16 hadi kufikia wazee 856,052 Machi 2020, sawa na ongezeko la asilimia 301.

Uwezeshaji Wanawake Kiuchumi

- 63. *Mheshimiwa Spika*,** Wizara kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais – TAMISEMI imeendelea kutekeleza programu mbalimbali za

kuwawezesha wanawake kiuchumi. Katika kipindi cha Julai, 2019 hadi Februari 2020, Serikali kupitia utengaji wa **asilimia 4** ya mapato ya ndani ya Halmashauri imetoa mikopo yenye masharti nafuu kiasi cha **shilingi bilioni 12.92** kwa vikundi 8,207 vya wanawake. Kiasi cha mikopo kilichotolewa kimeongezeka kutoka **shilingi bilioni 3.39** zilizotolewa kwa vikundi 2,225 vya wanawake mwaka 2015/16 hadi **shilingi bilioni 52.92** zilizotolewa kwa vikundi 28,230 vya wanawake hadi kufikia Machi, 2020. Aidha, Serikali kupitia **Dirisha la Wanawake** lililoanzishwa katika Benki ya Posta Tanzania (TPB) imeendelea kutoa mikopo kwa wanawake wajasiriamali kwa riba ya **asilimia 3** kwa mwezi. Katika kipindi cha Julai, 2019 hadi Machi 2020, mikopo yenye thamani ya **shilingi 3,586,400,000** imetolewa kwa **wanawake wajasiriamali 14,271** ikilinganishwa na kiasi cha **shilingi 2,050,100,000** kilichotolewa kwa **wanawake wajasiriamali 3,035** mwaka 2018/19, sawa na ongezeko la asilimia 75.

Kuzuia Ukatili wa Kijinsia

- 64. Mheshimiwa Spika,** Serikali imeendelea na jitihada za kutokomeza ukatili wa kijinsia kwa kutekeleza kampeni ya **“Tokomeza Ukatili, Twende Pamoja”** kupitia Misafara ya Kijinsia (Gender Caravans). Misafara miwili ilifanyika ambapo msafara wa kwanza ulianza Mkoa wa Katavi, Rukwa, Songwe, Mbeya, Njombe, Iringa, Tabora, Shinyanga hadi Simiyu na msafara wa pili ulianza Mkoa wa Arusha, Manyara, Singida, Mwanza hadi Simiyu. Lengo la misafara hii lilikuwa ni kutoa elimu kwa jamii kuhusu madhara ya ukatili wa kijinsia ambapo jumla ya wananchi 9,000 walipatiwa elimu hiyo.

Kuimarisha Usawa wa Jinsia na Haki za Wanawake

- 65. Mheshimiwa Spika,** Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kila mwaka tarehe 8 Machi, huungana na Mataifa mengine Wanachama wa Umoja wa Mataifa katika kuadhimisha Siku ya Wanawake Duniani. Maadhimisho ya mwaka 2020

yalifanyika Kitaifa mkoani Simiyu na Kaulimbiu ilikuwa **“Kizazi cha Usawa kwa Maendeleo ya Tanzania ya Sasa na Baadaye”**. Mgeni rasmi wa katika maadhimisho hayo alikuwa **Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan**, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

66. Mheshimiwa Spika, Serikali pia imeendelea kuratibu uingizaji wa masuala ya jinsia katika sera, mikakati na miongozo mbalimbali. Katika kipindi cha Julai, 2019 hadi Machi 2020, Jeshi la Magereza limeanzisha **Madawati ya Jinsia 153** ili kuwezesha uwepo wa fursa sawa za kijinsia na kupambana na vitendo vya ukatili katika taasisi hiyo na kuzuia ukatili kwa wafungwa wakiwemo watoto walio kwenye magereza. Pia, Taasisi ya Kuzuia na Kupambana na Rushwa (TAKUKURU) imeanzisha Dawati la Jinsia kwa ajili ya kushughulikia masuala ya rushwa ya ngono. Katika kipindi cha Machi 2019 hadi Machi 2020, majalada ya kesi 31 yalipokelewa kutoka katika mikoa 15. Kati ya majalada hayo, 14 yalipelekwa mahakamani na majalada 17 yanaendelea na uchunguzi.

Uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali

67. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kusimamia Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili yachangie katika kuleta maendeleo kwa Taifa. Katika kipindi cha Julai, 2019 hadi Machi 2020, jumla ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali 1,403 yalisajiliwa na kupatiwa vyeti cha usajili. Usajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali umeongezeka kutoka mashirika 404 mwaka 2005 na kufikia mashirika 10,446 Machi, 2020 kama inavyoonesha katika **Kiambatisho Na. 6**.

68. Mheshimiwa Spika, katika kuhakikisha Mashirika Yasiyo ya Kiserikali yanatekeleza majukumu yake kwa kuzingatia sheria, taratibu, mila na desturi za nchi, Wizara imewezesha marekebisho ya Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 3/2019 pamoja na kutunga kanuni tatu zenye lengo la kuweka mazingira wezeshi ya utekelezaji wa Sheria hiyo. Kanuni hizo ni: Kanuni Na. 685/2019 kwa lengo la kuhuisha vyeti vya Mashirika

katika kipindi cha miaka 10 ikiwa ni pamoja na utoaji wa tuzo kwa Mashirika yanayozingatia uwazi na uwajibikaji; Kanuni Na. 686/2019 inayoainisha majukumu ya Wasajili Wasaidizi pamoja na taratibu za uteuzi wao; na Kanuni Na. 687/2019 inayolenga kuboresha uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na kutoa utaratibu wa kupokea taarifa za robo mwaka za utendaji wa Mashirika.

69. Mheshimiwa Spika, Wizara pia imeendelea kuimarisha ukusanyaji wa mapato kutoka Sekta ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali yatokanayo na ada mbalimbali kama ada za usajili, ada za mwaka, ada za uhakiki wa taarifa na faini zitokanazo na ucheleweshwaji wa uwasilishaji taarifa. Katika Kipindi cha kuanzia Julai, 2019 hadi Machi 2020, jumla ya shilingi 298,200,173 zilikusanywa na kuwasilishwa katika Mfuko Mkuu wa Serikali. Aidha, Serikali imeandaa mfumo wa Kielektroniki wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ambao unawezesha usajili, utumaji wa taarifa na utunzaji wa kumbukumbu za taarifa za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali. Hadi kufikia Machi 2020, taarifa za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali 10,446 yaliyosajiliwa zimeingizwa kwenye Mfumo wa Kielektroniki wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali.

70. Mheshimiwa Spika, ili kuimarisha uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali katika ngazi ya mikoa na Halmashauri, Wizara imewezesha uteuzi wa **Wasajili Wasaidizi (Maafisa Maendeleo ya Jamii) 211** katika ngazi ya mkoa na Halmashauri wakiwemo Wasajili Wasaidizi 26 kutoka katika mikoa na 185 kutoka katika Halmashauri. Majukumu ya Wasajili Wasaidizi ni pamoja na: kupokea na kufanya uchambuzi wa maombi ya usajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali; kupokea maombi na kusajili asasi za kijamii; kuhakikisha Mashirika Yasiyo ya Kiserikali yanayofanya shughuli yamesajiliwa; na kuhakikisha Mashirika Yasiyo ya Kiserikali yanayotekeleza afua zinazofanana hayafanyi kazi katika eneo moja.

F. UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA TAASISI CHINI YA IDARA KUU YA MAENDELEO YA JAMII (FUNGU 53)

Utekelezaji wa majukumu ya Taasisi zilizo chini ya Fungu 53 umeainishwa kuanzia **ukurasa wa 168 hadi 177** wa hotuba yangu.

G. VIPAUMBELE VYA WIZARA NA BAJETI YA MAPATO, MATUMIZI YA KAWAIDA NA MIRADI YA MAENDELEO KWA MWAKA 2020/2021

IDARA KUU YA AFYA - FUNGU 52

71. *Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2020/21 Wizara kupitia Fungu 52 (Idara Kuu ya Afya) imejiwekea vipaumbele vifuatavyo ili kuboresha huduma za afya nchini:-

- i. Kuendelea kuimarisha na kuboresha utoaji wa huduma za chanjo ili kuwakinga watoto chini ya miaka 5, akina mama wajawazito na kutoa chanjo nyinginezo za kimkakati za kukinga na kudhibiti ya magonjwa yanayozuilika kama Homa ya Ini, kichaa cha mbwa na mengineyo;
- ii. Kuimarisha Huduma za Lishe na Kuboresha Usafi wa Mazingira nchini;
- iii. Kuimarisha huduma za kinga dhidi ya magonjwa yanayoambukiza ikiwa ni pamoja na Malaria, Kifua Kikuu na UKIMWI pamoja na magonjwa yasiyoambukiza kama vile magonjwa ya moyo, kisukari na saratani;
- iv. Kuimarisha upatikanaji wa dawa, vifaa, vifaa tiba na vitendanishi katika vituo vyote vya kutolea huduma za afya nchini;
- v. Kupunguza vifo vya akina mama na watoto wachanga vinavyotokana na uzazi;
- vi. Kuimarisha utoaji wa huduma za afya za kibingwa na ubingwa bobenzi;
- vii. Kuendelea kuimarisha miundombinu ya kutolea huduma katika Hospitali ya Taifa, Maalumu, Rufaa za Kanda na Mikoa;
- viii. Kuimarisha mpango wa Taifa wa utayari wa kukabiliana na magonjwa ya milipuko, ajali na majanga; na

ix. Kuimarisha mafunzo na maendeleo ya wataalam katika Sekta ya Afya.

72. Mheshimiwa Spika, ili kutekeleza vipaumbele vilivyoanishwa katika mwaka 2020/21, Wizara imekadiria kutumia kiasi cha **shilingi bilioni 900** zitakazotumika kutekeleza majukumu ya Wizara ikiwa ni pamoja na uendeshaji wa ofisi na miradi wa maendeleo. Baadhi ya maeneo yaliyotengewa fedha kwa mwaka 2020/21 ni pamoja na:-

- i. Ununuzi na usambazaji wa chanjo **shilingi bilioni 51.5** zimetengwa;
- ii. Kupunguza Vifo vya akina Mama vitokanavyo na Uzazi na vifo vya Watoto, jumla ya **shilingi bilioni 3.5** zimetengwa kwa ajili ya kugharamia ujenzi wa vituo 6 vya kukusanyia Damu Salama (Satellite Blood Banks), katika mikoa 12 yenye uhitaji mkubwa;
- iii. Ununuzi na Usambazaji wa Dawa, vifaa, vifaa tiba na vitendanishi ambapo **shilingi bilioni 246** zimetengwa ambapo kati ya fedha hizo **shilingi bilioni 46** ni kwa ajili ya Miradi Misonge ambayo ni UKIMWI, Malaria na Kifua Kikuu;
- iv. Kuimarisha miundombinu ya kutolea huduma katika Hospitali ya Taifa, Hospitali Maalumu, Hospitali za Rufaa za Kanda na Hospitali za Rufaa za Mkoa, **shilingi bilioni 28** zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa miundombinu katika Hospitali hizo;
- v. Kuendelea kuimarisha huduma za kibingwa na ubingwa bobezi katika Hospitali ya Taifa, Hospitali Maalum, na Hospitali za Rufaa za Kanda ambapo, kiasi cha **shilingi bilioni 12.5** kimetengwa kwa ajili ya ununuzi wa vifaa na vifaa tiba;
- vi. Kukabiliana na magonjwa ya milipuko, ajali na majanga ambapo **shilingi milioni 440** zimetengwa; na
- vii. Kuboresha miundombinu ya vyuo vya afya na kugharamia mafunzo na maendeleo ya wataalam katika Sekta ya Afya, kiasi cha **shilingi bilioni 19** zimetengwa kwa ajili ya

kugharamia mitihani, chakula na ukarabati wa miundombinu vya Vyuo vya Afya.

IDARA KUU YA MAENDELEO YA JAMII - FUNGU 53

73. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2020/21, Wizara kupitia Fungu 53 itatekeleza vipaumbele vifuatavyo ili kuboresha utoaji huduma za ustawi wa jamii na maendeleo ya jamii:-

- i. Kukuza ari ya jamii kushiriki katika kujiletea maendeleo ya kijamii na kiuchumi kwa kutumia nguvu kazi na rasilimali zinazowazunguka;
- ii. Kuwezesha Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru kuboresha utoaji wa mafunzo yanayokidhi mahitaji ya soko na kutekeleza dhana ya uanagenzi;
- iii. Kuwezesha Vyuo vya Maendeleo ya Jamii kuboresha utoaji wa mafunzo yanayokidhi mahitaji ya soko na kutekeleza dhana ya uanagenzi;
- iv. Kuwezesha Taasisi ya Ustawi wa Jamii kuboresha utoaji wa mafunzo yanayokidhi mahitaji ya soko;
- v. Kupambana na kutokomeza ukatili na udhalilishaji dhidi ya wanawake, wazee na watoto ikiwa ni pamoja na kudhibiti wimbi la watoto wanaoishi na kufanya kazi mitaani;
- vi. Kuratibu na kuweka mazingira wezeshi ya kuendeleza huduma atamizi za uwezeshaji kiuchumi kwa makundi ya jamii yakiwemo wanawake na vijana;
- vii. Kuhakikisha uingizwaji wa masuala ya jinsia ikiwa ni pamoja na kuongeza ushiriki wa wanawake katika ngazi za maamuzi;
- viii. Kuratibu kampeni ya kuhamasisha jamii kubadili mtazamo katika kutumia fursa mbalimbali za kiuchumi katika kukuza ajira kwa wanawake na makundi mengine katika jamii;
- ix. Kuweka na kuendeleza mifumo imara ya kijamii katika malezi, ulinzi na maendeleo ya familia na mtoto;
- x. Kuimarisha uratibu na uanzishaji wa vituo vya kulelea watoto wadogo mchana na vituo vya kijamii vya malezi, makuzi na maendeleo ya awali ya mtoto;

- xi. Kuwezesha upatikanaji wa huduma na mahitaji ya msingi kwa makundi yenye uhitaji maalum ikiwemo wahanga wa majanga makubwa, wazee na watoto; na
- xii. Kuimarisha ufuatiliaji na uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili yaweze kutoa mchango chanya katika ujenzi wa Taifa.

74. Mheshimiwa Spika, ili kutekeleza vipaumbele vilivyoanishwa kwa mwaka 2020/21, Wizara kupitia Fungu 53 imekadiria kutumia kiasi cha **shilingi bilioni 33** kwa ajili ya kutekeleza majukumu mbalimbali ya Wizara ikiwa ni pamoja na uendeshaji wa ofisi na miradi ya maendeleo. Baadhi ya maeneo yaliyotengewa fedha kwa mwaka 2020/21 ni pamoja na:-

- i. Kujenga kumbi pacha na hosteli katika Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru ambapo jumla ya **shilingi bilioni 2.7** zimetengwa;
- ii. Kuboresha utoaji wa mafunzo ya taaluma ya maendeleo ya jamii ili kukidhi mahitaji ya soko na kutekeleza dhana ya uanagenzi, kukuza ujuzi wa wahitimu na kuwajengea uwezo wa kujiajiri na kuajiriwa ambapo jumla ya **shilingi bilioni 6.6** zimetengwa;
- iii. Kukarabati majengo na miundombinu katika makazi ya wazee ambapo jumla ya **shilingi milioni 400** zimetengwa;
- iv. Kujenga Shule ya Maadilisho katika Mkoa wa Geita ambapo jumla ya **shilingi milioni 200** zimetengwa;
- v. Kuimarisha ujenzi wa mahabusu ya watoto katika mikoa ya Kigoma na Mtwara ambapo jumla ya **shilingi milioni 700** zimetengwa;
- vi. Kuwezesha Taasisi ya Ustawi wa Jamii kuboresha utoaji wa mafunzo yanayokidhi mahitaji ya soko ili kukuza ujuzi wa wahitimu kwa ajili ya kupata uwezo wa kujiajiri na kuajiriwa. Jumla ya **shilingi milioni 250** zimetengwa; na
- vii. Kutokomeza ukatili wa kijinsia katika jamii ambapo jumla ya **shilingi milioni 827.95** zimetengwa.

H. SHUKRANI

- 75. *Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Spika***, Wizara imekuwa ikipata ushirikiano mkubwa kutoka nchi rafiki, Mashirika ya Kimataifa na sekta nyingine zinazosaidia na kuchangia katika huduma za Afya, Maendeleo ya Jamii na Ustawi wa Jamii. Hivyo natumia fursa hii kuwashukuru wadau wote waliounga mkono Serikali katika juhudi zake za kuimarisha na kuboresha huduma za Afya, Ustawi na Maendeleo ya jamii nchini. Wadau hao nimewatambua katika **ukurasa wa 188 hadi 193** wa Hotuba yangu.
- 76. *Mheshimiwa Spika***, katika kipindi cha utendaji wangu wa kazi nikiwa Waziri, nimepata ushirikiano mkubwa kutoka kwa viongozi na wafanyakazi wa Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto. Napenda kumshukuru **Mheshimiwa Dkt. Faustine Ndugulile (Mb.)**, Naibu Waziri wa Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto kwa ushirikiano mkubwa anaonipa katika kutekeleza majukumu yangu. Aidha, naomba kuwashukuru **Dkt. Zainabu Chaula** aliyekuwa Katibu Mkuu (Afya) na **Dkt John K. Jingu** Katibu Mkuu (Maendeleo ya Jamii) kwa mchango wao katika kuwezesha utekelezaji wa majukumu yangu. Vilevile, nawashukuru **Prof. Muhammad Bakari Kambi**, aliyekuwa Mganga Mkuu wa Serikali, Makamishna, Wakurugenzi na Wakuu wa Vitengo vya Wizara. Nawashukuru pia wakurugenzi wakuu wa hospitali za Taifa na Kanda ambao ni **Prof. Lawrence M. Museru** (Hospitali ya Taifa Muhimbili), **Dr. Respicious L. Boniface** (Taasisi ya Mifupa MOI), **Prof. Mohamed Janabi** (Taasisi ya Moyo Jakaya Kikwete), **Dr. Julius Mwaiselage**, (Taasisi ya Saratani ya Ocean Road), **Dr. Alphonse Chandika** (Hospitali ya Benjamin Mkapa), **Dr. Riziki M. Kisonga** (Hospitali ya Kibong'oto), **Dr. Erasmus E. Mdeme** (Hospitali ya Mirembe) na Wakurugenzi wa Hospitali za Rufaa za Kanda **Dr. Godlove Mwanji** (Hospitali ya Rufaa Kanda ya Nyanda za Juu Kusini Mbeya), **Prof. Abel Makubi** (aliyekuwa Mkurugenzi wa Hospitali ya Bugando) na **Dr. Geleard Masenga** (Hospitali ya KCMC).

77. Mheshimiwa Spika, kipekee naomba kuwashukuru wakurugenzi na wakuu wa Taasisi zote zilizo chini ya Wizara ambazo ni MSD, NHIF, TMDA, NIMR, Mamlaka ya Mkemia Mkuu wa Serikali, TFNC, Taasisi ya Ustawi wa Jamii, Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru pamoja na Mabaraza ya Kitaaluma na Bodi za Usajili, Waganga Wakuu wa Mkoa na Wilaya, Waganga Wafawidhi wa Hospitali, Vituo vya Afya na Zahanati, Wakuu wa Vyuo vya Mafunzo vilivyo chini ya Wizara na wafanyakazi wote wa Wizara na Mashirika ya Dini, Mashirika ya Kujitolea na Mashirika Binafsi. Natoa shukrani kwa sekta zote ambazo tunashirikiana nazo katika kutoa huduma za afya, maendeleo ya jamii na ustawi wa jamii pamoja na wananchi wote kwa ushirikiano wao. Nawaasa waendeleo kuzingatia misingi ya huduma bora na kufanya kazi kwa bidii kwa manufaa ya taifa letu.

78. Mheshimiwa Spika, nichukue fursa hii pia kuishukuru familia yangu, kwa uvumilivu wao na pia kwa kunitia moyo katika kutekeleza majukumu yangu ya Kitaifa. Kwa wananchi wa Mkoa wa Tanga nawashukuru kwa ushirikiano wanaoendelea kunipatia katika kutekeleza majukumu yangu. Naahidi kuwa nitaendelea kuwaenzi na kuwatumikia kwa nguvu zangu zote ili kuleta mabadiliko ya haraka ya kimaendeleo katika Mkoa wetu.

I. MAOMBI YA FEDHA KWA KAZI ZILIZOPANGWA KUTEKELEZWA KATIKA MWAKA 2020/21

Idara Kuu ya Afya - Fungu 52

Makadirio ya Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka 2020/21

79. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2020/21 Wizara na Taasisi zilizo chini yake imekadiria kukusanya kiasi cha **shilingi 467,799,587,522.** Kati ya fedha hizo, **shilingi 155,046,746,999** zinatarajiwa kukusanywa kutoka vyanzo vya ndani (Makao Makuu ya Wizara, hospitali za rufaa za mkoa, Maalum, pamoja na mabaraza). Aidha, Mashirika yaliyo chini ya Wizara yanakadiriwa kukusanya **shilingi 312,752,840,523.** Makusanyo hayo ni sawa na ongezeko la asilimia 21 ikilinganishwa na makadirio ya mwaka 2019/20.

Matumizi ya Kawaida

- 80. Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2020/21, Wizara kupitia (Fungu 52) imepanga kutumia kiasi cha **shilingi 900,088,240,000** ili iweze kutekeleza majukumu yake. Kati ya fedha hizo, kiasi cha **shilingi 539,128,874,000** kwa ajili ya Matumizi ya kawaida sawa na **asilimia 58** ya bajeti ya Fungu 52, ambapo kiasi cha **shilingi 357,565,924,000** ni kwa ajili ya Mishahara ya Wizara na Taasisi zilizo chini yake, na kiasi cha **shilingi 181,562,950,000** ni kwa ajili ya matumizi mengineyo.

Miradi ya Maendeleo

- 81. Mheshimiwa Spika**, kwa upande wa shughuli za maendeleo, Wizara (Fungu 52) inakadiria kutumia **shilingi 360,959,366,000** kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo sawa na **asilimia 40** ya bajeti ya Fungu 52. Kati ya hizo, fedha za ndani ni **shilingi 280,700,000,000** na fedha za nje ni **shilingi 80,259,366,000**
- 82. Mheshimiwa Spika**, kwa mwaka 2020/21 Wizara (Idara Kuu ya Afya - Fungu 52) inaomba jumla ya **Shilingi 900,088,240,000**

Idara Kuu ya Maendeleo ya Jamii - Fungu 53

Makadirio ya Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka 2020/21

- 83. Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2020/21, Wizara imekadiria kukusanya **shilingi 5,347,250,000** kutokana na ada na tozo mbalimbali za usajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, mapato ya ada za mitihani na uuzaji wa mitaala ya Mafunzo ya Maendeleo ya Jamii na Ustawi wa Jamii na mapato mengine.

Matumizi ya Kawaida

- 84. Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2020/21, Wizara inakadiria kutumia kiasi cha **shilingi 26,491,375,000** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, **shilingi**

12,842,081,000 ni Mishahara ya watumishi na **shilingi 13,649,294,000** ni Matumizi Mengineyo.

Miradi ya Maendeleo

85. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa shughuli za maendeleo, Wizara inakadiria kutumia **shilingi 6,704,364,000** kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha hizo, **shilingi 4,000,000,000** ni fedha za ndani na **shilingi 2,704,364,000** ni fedha za nje.

86. Mheshimiwa Spika, kwa mwaka 2020/21, Wizara (Idara Kuu ya Maendeleo ya Jamii - Fungu 53) inaomba jumla ya **shilingi 33,195,739,000**

87. Mheshimiwa Spika, jumla ya fedha zote zinazoombwa na Wizara kwa Mafungu yote (Fungu 52 na 53) ni **shilingi 933,283,979,000**

Na.	Fungu	Matumizi ya Kawaida	Miradi ya Maendeleo	Jumla
1	Fungu 52	539,128,874,000	360,959,366,000	900,088,240,000
2	Fungu 53	26,491,375,000	6,704,364,000	33,195,739,000
	Jumla	565,620,249,000	367,663,730,000	933,283,979,000

88. Mheshimiwa Spika, Hotuba hii inapatikana pia katika tovuti za Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto www.moh.go.tz na www.jamii.go.tz.

89. Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.